

תסתכלו להם בעיניים

בני הנוער בישראל - שנה בצל מלחמת 'חרבות ברזל'

דצמבר 2024

דוח המתאר את מצב בני הנוער והצעירים בסיכון בישראל אותם פגשנו

תוכן העניינים

דבר היו"ר	4
עלם במספרים	6
תופעות מרכזיות	8
הפנים והשמות מאחורי התופעות	10
עלם במלחמה	20
תחומי הפעילות בעלם	22
עלם כגוף ידע מקצועי	30
עלם בכנסת	31
שותפים	34

דבר היו"ר

הרב שי פירון

בדו"ח עלם הקודם פתחתי את דברי במילים: "המלחמה נמשכת. העיניים מזוגגות למראה התמונות שהותרו לפרסום". חצי שנה חלפה, והפתיחה ההיא - מתאימה גם לדו"ח זה.

מלחמה המתנהלת בחזיתות השונות גובה מחירים רבים, אולם לצידה, שדות קרב נוספים: משפחות המפונים, משפחות המשרתים ולא פחות מכך: המאבק על נפש הנוער. המלחמה פוגעת בחוסנם ומובילה להתנהגויות סיכוניות בהיקף שלא הכרנו. בשעה זו, חובה עלינו להגדיר מחדש מושגים כגון "נוער בסיכון". אם בעבר התמקדנו בנוער קצה, הרי שעתה אנו מתמודדים עם תופעות המתרחשות בלב חברת הצעירים לגווניה. לצערי, אני מאמין שאיננו יכולים לאמוד את היקף הנזקים, המלחמה עדיין מתנהלת, אולם בשוך הקרבות ובשוב עשרות אלפים לבתיהם, נגלה את המשא הכבד שנושאים בני נוער בתוכם.

עלם מכירה בערך הפעילות הרבה של משרדי הממשלה, בעיקר משרד הרווחה ומשרד החינוך בתחומים אלה, אולם דומני שיש להכיר בהיקף התופעה ובצורך להיערך לתכנית חרום לאומית הפרוסה על פני כמה שנים. לא נוכל להסתפק במתן עזרה ראשונה, יש להיערך למספר שנים בהם נאלץ להשקיע רבות בשיקום הרווחה הנפשית של בני הנוער. אני מלא הערכה לצוותים מקצועיים הפועלים בשטח, מתוך מחויבות ואחריות. אולם השעה מחייבת פעולה אחרת: רחבה, מקצועית, מקיפה וארוכת טווח.

דו"ח עלם, המשקף את תמונת המצב הנוכחית, לא נועד לבקר את פעילות המחנכים, העובדים הסוציאליים או את הדרג המקצועי במשרדי הממשלה השונים. הוא נועד להניע את כולנו לפעולה, יחד, מתוך דאגה לשלומם של צעירים וצעירות, מתוך דאגה לחוסן ולביטחון הלאומי של ישראל. הדו"ח שלפניכם נועד להציג את היקף הפעילות שלנו. ביחד עם משרדי הממשלה והשלטון המקומי. עלם - חדר המיון הלאומי של נוער בסיכון בישראל - תמשיך לעשות ככל יכולתה כדי להושיט יד ולהקשיב לפעילות הלב של צעירים וצעירות בישראל.

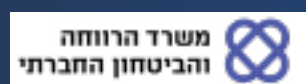
אף אחד ואחת לא יוותרו מאחור.

צילום: קרן גפני

ב-7.10.2023, מדינת ישראל חוותה את האסון הלאומי הגדול מאז הקמתה. בעקבות המלחמה פונו מבתיהם ביישובי הצפון והדרום כ-130 אלף תושבים. כ-30% מהם בני נוער וצעירים.

דוח זה מבקש להציג את מצב בני הנוער אותם פגשו במענים השונים של העמותה הפועלים בסיוע ומימון משרד הרווחה.

עלם במספרים

בשנת 2024

1,000

בני נוער מפונים שעלם
פגשה במרחבי נשימה מאז
תחילת מלחמת 'חרבות ברזל'

10,000

שעות
התנדבות

144

הכשרות מקצועיות
שעלם העבירה

194

אייטמים בתקשורת
על עלם ופעילותה

126,942 ק"ח

המרחק שניידות עלם
נסעו בשנה האחרונה

13,393

בני נוער שעלם
פגשה במהלך השנה

9

ניירות עמדה
שעלם הוציאה

31

ועדות בכנסת
שעלם השתתפה בהן

1,500

מבלים נעזרו
ב'אנשים טובים'
במסיבות

2,973

מרחבי לילה
שנפתחו בשנה
האחרונה

6,137

פניות לצ'אט סיוע
בשנה

10,247

שעות הטיפול
בתחום פגיעות
מיניות

21,645,955

חשיפות לסרטונים
של עלם דיגיטל

5,920

איתורי בני נוער
במצוקה ברשת

תופעות מרכזיות שפגשונו

ביקור לא סדיר במסגרות

1 מכל 3

התלמידים
מצביעים ברגליים

בני נוער דיווח על הגעה לא סדירה
למסגרות חינוכיות.

מצוקות נפשיות

1 מכל 3

דור בטרומה

בני נוער דיווח על תחושת
בידוד, דיכאון וחרדה.
בקרב אוכלוסיות קצה מדובר על
60% מהנשאלים.

1 מכל 2

בני נוער דיווח על
שתיית אלכוהול.

פילטר מרכז
למציאות הקשה

בני נוער דיווח על
שימוש בסמים.

1 מכל 4

שימוש בסמים ואלכוהול

אלימות מחוץ לבית

1 מכל 5

התחמשות לצורך
הגנה

20% מבני הנוער ציינו שסבלו
מאלימות מחוץ לבית -
ברחוב / בבי"ס / במרחבים ציבוריים.

* נתונים אלו נאספו מתוך בני הנוער אותם עלם פגשה

ביקור לא סדיר במסגרות

מתחילת השנה אנו עדים לתופעה מדאיגה שמדווחת על ידי בני נוער עצמם - הגעה לא סדירה למסגרות חינוכיות ועד לניתוק מלא מהן. תופעה זו מדאיגה מפאת חשיבות הקשר של בני נוער עם דמויות חינוכיות מיטיבות, העדר קשר כזה מהווה פגיעה ביכולת ההתפתחותית של בני הנוער ופגיעה במשימת הלמידה המהווה את המשימה המרכזית של כל נער ונערה במדינה.

ביקור לא סדיר במסגרת, מהווה בדרך כלל פתח להתרחבות של התנהגויות סיכוניות, כגון מעורבות בעבריינות, שוטטות, חשיפה לפגיעות ועוד. על כן, אחת מהמשימות המרכזיות של עובדי עלם במפגש עם בני נוער הוא לחבר אותם חזרה למסגרת, לתווך עבורם מסגרות חדשות ולדאוג שכל נער יוכל לממש את זכותו הבסיסית במסגרת חינוכית ולימודית מיטיבה.

מצוקות נפשיות

המצוקות הנפשיות המרכזיות שאנחנו פוגשים הינן חרדה, דיכאון ובידודות. מצוקות אלו הינן תגובה טבעית למצב שבני הנוער חוו בשנה האחרונה, אך לצד זה, אנחנו מתריעים על הצורך במענים טיפוליים מותאמים עבור בני נוער שבהם יוכלו לקבל מענה מקצועי להפחתת מצוקות נפשיות אלו.

הסכנה הטמונה באי טיפול של מצוקות אלו כעת, היא פוטנציאל ההחמרה שיכול להגיע עד להפרעות נפשיות, שהטיפול בהן מורכב הרבה יותר, ודורש משאבים רבים יותר.

שימוש בחומרים

לאורך השנה האחרונה אנו עדים לעליה בהיקף השימוש בסמים ולעליה משמעותית בהיקף השימוש באלכוהול בדרך כלל אנחנו עדים לעליה בשימוש בקרב בני נוער במצבי לחץ ממושכים, כגון הקורונה או מלחמת חרבות ברזל, והכל במטרה להפחית את רמות הלחץ הנפשי שהם חווים. תופעה זו טומנת בחובה מספר סכנות שהחמורה שבהם היא יצירת תלות בחומרים משני תודעה העלול להוביל להתמכרות.

במסגרת הפעילות של עובדי עלם, אנחנו מנסים לייצר עבור בני הנוער מענים חלופיים להפחתת לחץ ולהפגת בידודות, ובנוסף, אנו מתווכים את בני הנוער למענים מקצועיים לטיפול בהתמכרויות ולהפחתת תלות בחומרים משני תודעה.

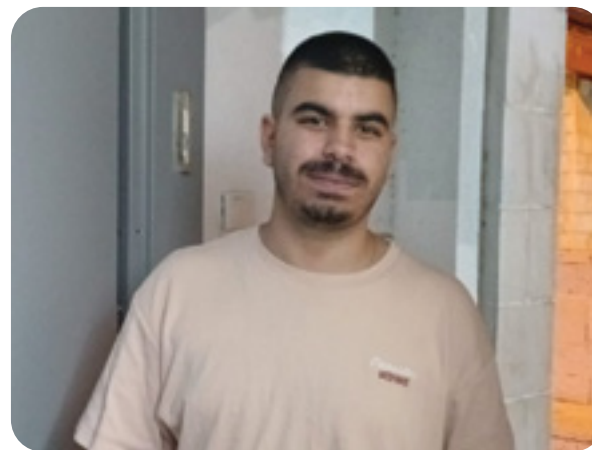
אלימות מחוץ לבית

מתחילת השנה אנחנו עדים להידרדרות בתחושת הביטחון במרחב הציבורי, מה שהביא לא מעט נערים להרגיש צורך בהתחמשות (סכינים מאולתרים וכו).

תופעה זו מסוכנת הן ברמה של הנוער שנפגע מהאלימות על ההשלכות הנפשיות והפיזיות וכן לנוער האלים שמסתבך בפלילים. נתון זה הוא אחת הסיבות לנוכחות של ניידות עלם במרחבים הציבוריים וברחובות, לצד האיתור וההתערבות עם בני נוער, נוכחות של מבוגרים מייטיבים ברחוב נמצאה כמגבירה תחושת ביטחון ומפחיתה אלימות ונדלזים.

"לצאת זה כמו רולטה רוסית, יהיה טייל? בד"כ יש. ככה אני חי כבר שנה."

לנחמן (17) מצפת, נמאס לחיות בין התקפת טילים אחת לשנייה, במיוחד כשזה נמשך ככה כבר שנה. את רעש הכטב"מ הוא כבר מזהה למרחקים, ההסבר שלו לנוכחות הדלה במסגרת החינוכית נשמע הגיוני לחלוטין - ובכלל, הוא לא מבין איפה העזרה שכל הצפון זקוק לה.

ביקום מקביל החיים של נחמן היו נראים אחרת. נער מתבגר, אוהב גיימינג, מנגן על גיטרה, להיות עם חברים ולטייל. זו היתה אמורה להיות אחת התקופות היפות בחייו, אבל השנה האחרונה הציבה מציאות אחרת וקשה. מציאות חדשה שהיה עליו ועל בני משפחתו להסתגל אליה, כי לא השאירו להם ברירות

את הריאיון אנחנו מקיימים בזום, כשהוא בבית ואנחנו במרכז, עדיין נסערים מכמה טילים שעברו וגרמו לאזעקות שהכניסו את תושבי המרכז למקלטים ומרחבים מוגנים לעשר דקות.

הגיע למצב שזה משהו שאני כבר רגיל אליו, לרעש, לפיצוצים למטוסים, אזעקות.

איך חיים ככה כבר שנה?

זו הייתה שנה מאוד מאוד מאתגרת. זה שאנחנו לא מפונים זה גרוע. יודע מה? אני מרגיש מופקר.

אתה יכול להסביר לי מה זה אומר להיות מופקר מבחינתך?

מופקר זה אומר מבחינתי שהמדינה לא באה לעזור לנו. ואני מדבר על כל הבחינות.

לא פינו אותנו אז אין לנו סיוע כלכלי, אנחנו באזור שאין בו כלום היום כי כולם מפחדים. עסקים נסגרים, אנשים כאן קמים והולכים.

אני לא מכיר את הצפון ככה. ביום חמישי חזרתי הביתה, אני רואה אנשים בורחים מפה, מעמיסים רכבים ובורחים מהאזור. זה נראה לך הגיוני?

האמת? לא נשמע הגיוני. איך זה מבחינה ביטחונית באמת? עד כמה אתם מוגנים או חשופים?

"אז יש לכם אזעקות עכשיו במרכז, אולי ככה תבינו את המציאות שלנו כאן בצפון כבר שנה!"

האמת היא שאתה צודק נחמן, אבל שניה לפני שנגיע להבנה שחסרה לנו כאן במרכז, אתה יכול להציג את עצמך בבקשה?

אני נחמן חג'בי, אני עוד מעט בן 17. אני גר בצפת עם אמא, ואחי ואחותי הקטנה ואבא שלי גר במרכז.

אני לומד או יותר נכון אמור ללמוד בישיבה תיכונית כאן בצפת.

איך עכשיו בצפת?

כששואלים אותי איך בצפת אני אומר סבבה, אבל זה כדי לא להלחיץ אנשים.

אבל באמת? זה לא סבבה, כי תכלס אנחנו בתוך אזור מלחמה, מטוסים, פיצוצים, טילים, פצועים נפילות. לפעמים נהרגים גם.

ואיך אתה עם זה?

אני מנסה לשמור על קור רוח. מנסה להמשיך כרגיל. תבין, אני לא אומר שזה לא מפחיד, פשוט לצערי זה

צפת מאד צפופה והיא מקור להפגזות בגלל זה. גם אין כאן מרחבים בטוחים או מקלטים בכל מקום וזה משפיע על הכל. זו חוויה שאתה חשוף כל הזמן. חוסר ביטחון גדול. זה מרגיש כמו רולטה רוסית. יהיה לי טייל? לא יהיה לי? אני נמצא במתח קבוע כי אין זמן התראה - זה לא חצי דקה אפילו.

גם נפילות היו כאן לא מעט ונפל טיל לא רחוק מהבית שלי. על יער בירה אני בכלל לא מדבר. כל היער שרוף, יש ריח של עשן. עמדנו בחוץ בהפוך (מרכז נוער של עלם בעיר צפת) ואתה רואה כמו במדורה עפר באוויר - רק שזה כל היער.

לא סתם נחמן מדבר על יער בירה.

הוא אוהב טבע ונראה שמה שקרה לצפון ישראל משפיע עליו ישירות.

"בתחילת המלחמה התייחסו לעוטף, וזה כואב באמת, אבל גם לנו כואב, כואב על כל הצפון מה שנשאר מהצפון, יש לנו מקום יפה, שטחים יפים בטרור ונחלים וקמפינג, והכל מופקר שביום אחד הכל יכול לעלות באש - והנה, לא יכול, זה באמת קורה לנו בכל יום מחדש".

מכיתה ט' אני מסתבך עם הגעה סדירה לבית ספר. זה קשה לי ורק המחנך היה זה שהרים אותו לזה. תבין שאם הוא היה מתקשר אלי ולא הייתי מתעורר, הוא היה מגיע בבוקר להעיר אותי ולאסוף אותי מהבית.

בוא נדבר על בית הספר

"אין כל כך מה לדבר. הייתה שנה מאוד מאוד מאתגרת, המחנך שלי לא היה כמעט ב-יא'. הוא היה במילואים רוב השנה. תבין, המחנך היה היחיד שגרם לכולם להגיע לבית ספר. מכיתה ט' אני מסתבך עם הגעה סדירה לבית ספר. זה קשה לי ורק המחנך היה זה שהרים אותי לזה. תבין שאם הוא היה מתקשר אלי ולא הייתי מתעורר, הוא היה מגיע בבוקר להעיר אותי ולאסוף אותי מהבית.

עכשיו הוא יצא למילואים ולא הגעתי כמה חודשים לבית ספר כי לא היה מי שיביא אותי לשם. בכל הבית ספר הוא היה היחיד שהיה מלמד אותי. באמת שהוא איש טוב ואם אני צריך להקביל את זה למשהו מעולם הדת - אז הוא ממש כמו הרב שלי."

יש לזה השפעה על הצד החברתי?

שנה קשה מאוד מבחינה חברתית. הרגשתי ששמו לי חומה חברתית שאומרת לי "עצור אתה לא יוצא, לא אז מהבית". אני שונא את התחושה הזאת שאתה מוגבל בתוזה, בגלל זה נעלמתי בתחילת המלחמה לשלושה חודשים, לא הגעתי להפוך (מרכז נוער שעמותת עלם מפעילה) ולווליום (מרכז מוזיקה) משהו כמו שלושה-ארבעה חודשים. אין חברתי. אנשים אולי שוכחים, אבל אנחנו דור של זום וקורונה ועד שזה נגמר הגיעה המלחמה הזו ושוב רוצים זום. אז היה שבוע וחצי וזה כאילו עבד - אבל אז אתה שוב בבית, שוב לבד וזה לא באמת עובד. זה מתמוטט. היתה לנו חבורה קבועה והיינו נפגשים על בסיס יומיומי ומאז שאין בית ספר וכל הקשר הזה נפרם.

ואיך ההתמודדות עם המלחמה השפיעה על חיי היומיום שלך?

יום יום? מה זה? אין כאן יומיום כבר שנה.

באמת אתה רוצה שאספר לך?

אני לא יושן בלילות, לא מבקר כמו שצריך בבית ספר, לא פוגש חברים, לא מגיע להפוך. אם אני נוסע ויש משאית באמצע הכביש זה מפחיד כי אם יש טיל אין לי לאן לברוח. זה קו המחשבה בנסיעות. נראה לי מספיק השפעה על נער בן 17 בשנה, לא?

המצב שאתה מתאר נשמע לא פשוט להתמודדות בכלל ובכל זאת, אתה מצליח. מה יש לך להגיד למקבלי ההחלטות בעקבות השנה הזו?

חשוב לי להגיד למקבלי ההחלטות קודם כל לתת לאזור שלנו קצת יותר טיפוח, במובן התקשורתי, אני מרגיש מופקר. עושים עניין מטורף וטיל למרכז ולנתניה. אני חי ככה כבר שנה! אני לא בא לצאת על הממשלה, אולי כן, אבל מבחינתי העניין זה התקשורת לא מבין איך אנחנו לא מקבלים את החשיפה שמגיעה לנו. לא מתייחסים אלינו כמו למרכז. תחושה שאומרים "אהה יש בצפון טילים, לא נורא יעבור להם". יש תחושה שמנסים לנרמל את זה, אבל זאת השגרה שלי, של המשפחה שלי ושל החברים. זו שגרה של צפון שנשאר לבד.

"בכל פעם שיש רעש של פגזים נוסף עוד פצע לנפש שלי!"

לביא, נער נבון וערכי שמתנסח בבגרות מפתיעה, לא מצליח להבין מדוע במציאות יומיומית של מלחמה במושב הבלתי מפונה ספסופה, הגיע למצב שבו הוא מרגיש שננטש על יד המדינה שהוא כל כך אוהב. מנער שחייו סבבו סביב פעילויות חברתיות, ספורטיביות והתנדבותיות מגוונות, נראה שהשנה האחרונה ביגרה אותו במהירות, והוא טרוד כעת בדאגה לשלומם הפיזי והנפשי של בני המשפחה והמושב, לפגיעה הקשה בפרנסת המשפחה, ובעיקר בהתמודדות עם תחושת בגידה מצד המדינה. תמונת מצב מנקודת מבטו של נער לא מפונה מצפון הארץ.

הי לביא, למי שלא מכיר אותך, איך היית מציג את עצמך?
אני לביא עדי בריגל בן 17. יש לי אח תאום ואח גדול. אנחנו גרים עם ההורים שלי כאן במושב ספסופה, שממוקם לא רחוק מהגבול עם לבנון. אני מתנדב ב"כבאות והצלה", משחק רוגבי ב"אריזת הגליל", ובשנה האחרונה במלחמה, אני מתנדב עם אחי התאום למען המושב בתור צוות חירום שעובד עם כיתת הכוננות.

ואיך החיים שלך בתקופה הזו?

קשים מאוד. אלו לא חיים. לא חיים שהייתי רוצה לעצמי או למשפחה שלי. המלחמה הזאת שיבשה כל דבר שהיה בחיים שלי - לימודים, חברים, פעילויות, חיי חברה. אם היית מתאר לי את החיים שלי היום לפני שנה, לא הייתי מאמין לך, כי לא יכולתי לדמיין מציאות כל כך לא הגיונית. המלחמה גם גרמה לסגירת העסק של המשפחה שלי בצפת, הפעלנו במשך 30 שנה מסעדה, שנשארה פתוחה גם במלחמת לבנון השנייה, אבל עכשיו היא סגורה, כי אין כאן אנשים ומי שכאן, לא יוצא למסעדות. למרות זאת, בגלל שאנחנו לא ישוב מפונה, המדינה לא נותנת לנו מענקים או פיצויים, אז ההורים שלי בלי עבודה ובלי פרנסה. לפעמים אני סתם מתגעגע לקום בבוקר ובדרך לבית הספר לעבור במסעדה ולהגיד בוקר טוב להורים, ועכשיו אין אפילו את זה.

נשמע ממש קשה - אם היית צריך לזקק את הרגשות שלך למילה אחת - מה היא הייתה?

נטישה. אני לא צריך בכלל לחשוב כדי לענות. אני מרגיש שננטשו אותי, את הבית שלי, את המשפחה שלי ואת הצפון. יש הבדל גדול בין מי שפוננו לבין מי שלא פונו. אני חי בפחד מתמיד מההתקפות הלבנוניות ונמצא בסכנה מפגיעה כל שנייה ביום, חוץ מהטילים מלבנון, יש כאן סוללת תותחים שכל בום שלה מרעיד לנו את כל הבית. ועדיין לא מבין איך לא פינו אותנו, איך הממשלה לא דאגה לנו, אני שווה פחות מברעם או סאסא? הרי צבעון קילומטר ממני והם פונו, אז על מה רבים פה, על כמה מטרים? מטורף שאני גר פה שנה בבלגאן ובאימה הזאת.

ואיך אתם מסתדרים?

עכשיו אני עובד כדי לעזור. מצאתי עבודה בחנות בגדים בראש פינה. אני מגיע לשם בתחבורה ציבורית, טרמפים, ודי קשה להגיע לשם עם כל האזעקות, הבומים, והיירוטים. לפעמים אתה באמצע נסיעה ושמע, זה מלא בומים מעל הראש שלנו. רעשים של מטוסים.

איך חיים עם הפחד הזה?

לא מזמן החלטנו לנסוע להתאווור בתל אביב, הספקנו להגיע לתחנת הדלק בג'יש וחמש מאות מטר מאיתנו התפוצץ טיל. עשינו פרסה וחזרנו הביתה. אני מרגיש שאנשים פה מתים מבפנים. בכל פעם שיש בום אני מרגיש שזה עוד פצע לנפש שלי!

אז מה עושים כדי להתמודד?

זאת התמודדות שרק כשאתה חי כאן אתה מבין אותה. באמת שמי שלא גר פה לא יכול להבין מה זה שהבית שלך רועד מיירוטים - ודקה אחרי זה מתותח של סוללה של חיל תותחנים שיושב באזור. לפעמים אני לא מצליח לנשום כשיש את הבום, אני חושב אם ממ"ד בכלל עומד בכזה דבר. בשביל להתמודד למדתי לנשום, וזה עוזר לי. ממש לנשום פנימה אחרי כל בום ואחרי כל פיצוץ שמלחיק אותי. למדתי לא להדחיק. לפעמים עוזר לי לצאת ולשחק רוגבי, למרות שכל הזמן מזיזים אותנו בין מגרשים בגלל המצב.

לביא, זו מציאות קשה ולא הגיונית שאתה חווה בחיים שלך בעקבות המלחמה. אני מקווה שאנשים יקרא את זה ויבינו עד כמה החיים שלכם כאן בצפון קשים. יש לך מסר לסיום?

כן, אני רוצה להגיד לכולם שאי אפשר לחיות ככה. נמאס. לא רוצים להישאר פה כי לא גדלנו או חלמנו על מקום כזה. אין מציאות כזאת שיכולתי לדמיין שהמדינה שהוקרתי והערצתי ככה תבגוד בי ותזרוק אותי לצד.

תחזירו לנו את הצפון שלנו. תחזירו לנו את הבית שלנו.

ותחזירו הביתה גם את החטופים!

"להיות אזרח ערבי צעיר במדינת ישראל זה מאוד מורכב ונהיה יותר קשה בתקופת המלחמה"

כשמוחמד מדבר, יש לו אור בעיניים שמאיר את כל הסביבה שלו. הוא מעיד על עצמו שהוא אוהב לחיות, ומתגעגע לימים של לפני המלחמה, כשהיה נפגש כדי לשיר ולשמוח עם החברים שלו, בלי פחד. הוא מבקש מהמנהיגים שלנו שיעשו מאמץ לסיים בהקדם האפשרי את המלחמה, וגם שישקיעו בבני הנוער של המגזר הערבי, שיש להם הרבה פוטנציאל ורצון להשתלב בחברה ובשוק העבודה, אבל אין להם הרבה משאבים ואפשרויות. הוא מקווה שיעזרו גם להפחית את האלימות בחברה הערבית. כאדם אופטימי ואוהב חיים, הוא מאמין שכל זה יכול לקרות.

שלום מוחמד, תוכל להציג את עצמך?

שמי מוחמד אחד בן 17.5, גר בג'דידה מכה, תלמיד בכיתה י"ב במסלול התמחות לטכנאות רכב. אני אוהב לבלות, לשמוע מוסיקה ולשיר. יש לי ולחבר שלי ערוץ ביוטיוב שבו אנחנו מפרסמים שירים שלנו. החלום שלי הוא להיות זמר מפורסם, שאנשים ישמעו ויאהבו.

איך עברה עליך השנה האחרונה?

השנה האחרונה הייתה השנה הכי קשה שעברה עליי, כי אני נער שאוהב לחיות, אוהב לצאת ולשיר ולבלות עם החברים שלי, וכל המצב הביטחוני והמלחמה, הגבילו אותי, סגרו אותי בבית ומנעו ממני לצאת ולהנות עם החברים שלי. זה גרם לי לכעוס על המצב ועל כולם. אני מאוד מתגעגע לחיים הרגילים שלי, של לפני המלחמה. עכשיו אני הרבה בבית, מהעבודה לבית, מהבית לעבודה. החיים הפכו למשעממים. אין בילויים, אין כלום. רק עבודה בחנות של חומרי בניין. ואפילו שאני הולך לעבודה, אני כל הזמן מפחד מהרקטות והטילים ולכן אני חוזר הביתה כמה שיותר מהר, כדי שזה לא יתפוס אותי בחוץ, יש אצלנו שלוש ארבע אזהרות ביום. אנחנו כל הזמן חיים בפחד, ואז אפילו אם אני רוצה לצאת לאיזשהו מקום, אני חושב פעמיים והרבה פעמים מוותר בשביל להישאר בבית במקום מוגן. הכל הפך להיות מחושב.

איפה היית ב-7 באוקטובר?

הייתי בבית וראיתי טלוויזיה. בהתחלה לא האמנתי לכל מה שראיתי בחדשות חשבתי שזה חלום רע. אחרי שהבנתי שמה שקרה זה אמיתי התחלתי לפחד, וחשבתי מה יקרה אם המחבלים יגיעו אלינו כמו שנכנסו לבתים בדרום, מה יעשו לנו? האם יהרגו גם אותנו? האם יחטפו אותנו? היו אצלי הרבה חרדות ומחשבות במיוחד בשעות הלילה, שמנעו ממני לישון בתקופה הראשונה.

איך מה שקרה השפיע על החיים שלך, על הלימודים ועל החיים החברתיים?

מה שקרה בשנה האחרונה השפיע מאוד לרעה, על

הלימודים שלי. היה לי קשה לעבור ללמוד בזום, כי לא הבנתי איך מתחברים, ולא הייתה לי פרטיות בבית או מקום שקט שאוכל להתרכז בו בלימודים, אז לא תמיד אני נכנס לשיעורים. בגלל המצב, גם הייתי נשאר עד כל הלילה והולך לישון רק לפנות בוקר, וזה הקשה עליי לקום בבוקר לשיעורים. מבחינה חברתית, כמו שאמרתי, לא יכולתי כמו בעבר לצאת ולבלות עם החברים שלי.

היה משהו שעזר לך בתקופה הזאת?

המקום היחיד שעשה לי טוב, ושבנו כן יכולתי להיפגש עם החברים, זה מרכז "מגדלור" של עלם בעכו. ברגע שהצוות פתח בחזרה את המרכז, אפילו לקבוצות קטנות בגלל ההנחיות של פיקוד העורף, שמחתי מאוד, כי יכולתי להיפגש שם עם חברים שלי שאני אוהב ושמואל התגעגעתי אליהם. גם הצוות הנפלא שיש לנו שם, עזר לנו לצאת קצת מהמצב המורכב שהיינו בו, עם שיחות אישיות וסדנאות כיפיות. כל זה קצת עזר לי להפחית את הרגשת הכעס והתחלתי להרגיש קצת יותר טוב. אני נער שאוהב להביע את הרגשות שלי, אוהב לדבר, גם כשאני כועס וגם שאני שמח, והצוות באותה תקופה ועד היום הקשיב לי כמו משפחה, שמעו אותי, עזרו לי, יעצו לי והיו לי צידי. אני רוצה להגיד שאני מאוד אוהב אותם, לילא, מג'י ואלאא.

לצערי, בגלל שהמרכז היה ממקום במקלט ציבורי, הוא עבר כמה מקרים של וונדליזם, עד שהמקום נהרס לגמרי ולא השאירו כלום, ולכן הפעילות הפסיקה. קיבלנו מקום חלופי, וברגע שיגמרו לסדר אותו נחזור להיפגש עם כולם. אני מאוד מתגעגע אליהם, אנחנו מנסים לשמור על קשר בגוגל מיט, טלפון, שיחות וידאו, אבל זה לא אותו הדבר. המרכז זה ממש בית שני בשבילי ופתאום הוא לא פועל. אני מתגעגע לצוות של המרכז.

מה יהיה לדעתך בעתיד?

אני רוצה להיות אופטימי, אני לא רוצה לחשוב שלילי, כי אבא שלי הסביר לי שבמלחמת לבנון השנייה, בסוף היה הסדר. אז אני מחכה להסדר הזה, כי אני מאמין שבסוף כל הרוע שבעולם צריך להיגמר והמלחמה צריכה להסתיים, כדי שנוכל לחזור לחיים נורמאליים ולהרגיש יותר בטוחים. אני מאמין בכך ורוצה שזה יקרה בכל ליבי.

מוחמד, אתה יכול לתאר לנו איך זה מרגיש להיות נער ערבי במדינת ישראל בשנה האחרונה?

להיות אזרח ערבי צעיר במדינת ישראל זה מאוד מורכב ונהיה יותר קשה במיוחד בתקופת המלחמה. אין ביטחון, הרגשתי תמיד בפחד כי חלק מהמגזר היהודי מסתכל עלינו שכל הערבים טרוריסטים ורוצים להרוג אותם...

לא נתנו ועדיין לא נותנים לנו אפשרות להביע את דעתנו הנכונה ומה אנחנו מרגישים או חושבים.

לדוגמה, אנחנו לא מעלים שום דבר למדיה החברתית-אפילו אם נגיד שאנחנו לא רוצים מלחמה. זה מגיע כי יש פחד שהמשטרה תבוא ותיקח אותנו לחקירה כי כל מילה הייתה מפורשת בצורה קיצונית.

אני כנער ערבי רוצה לחיות בשלום ובשקט ולקבל הזדמנויות שוות כמו כולם ולהרגיש ביטחון.

יש לך איזשהו מסר למנהיגים ומקבלי ההחלטות?

אני רוצה להגיד למבוגרים ולמקבלי ההחלטות במדינה לעשות מאמץ ולהפסיק את כל המלחמות, כי אני ובני הגיל שלי אוהבים את החיים, ורוצים פשוט לחיות ולשמוח. וגם הייתי מבקש שיסתכלו להסתכל יותר וישקיעו במיוחד בנו, הנוער של המגזר הערבי, שאין לו הרבה הזדמנויות להתקדם במיוחד בשוק העבודה והקריירה. תנו לנו הזדמנויות ותתמכו בנו כדי שנוכל להתקדם ולהצליח. אנחנו הדור הבא שרוצה לעבוד בכבוד ולהפחית את תופעת האלימות במגזר שלנו. שלא נצטרך לפחד גם מזה חוץ מהמלחמות. בגלל שאין הזדמנויות עבודה והמצב הכלכלי הקשה, בני נוער בגיל שלי נאלצים להיכנס לעולם הפשע. הייתי רוצה שיראו כמה יש בנוער שלנו פוטנציאל ויעזרו לנו למצוא עבודה ולחיות. כי אני אוהב לחיות.

"חייבים להיות מודעים לכמה השנה הזו השפיעה עלינו, אז אל תדברו על הנוער - תדברו עם הנוער"

גומא חמיאס פונתה מכפר עזה ולבסוף הגיעה לשפיים. בשיחה עם יואב רוט, מנהל "מרחב לנשימה" של עלם בשפיים, היא מגוללת מעט ממה שעבר עליה בשנה האחרונה ומבקשת מכולנו להבין שאסור להתעלם ולהפנות מבט.

הי גומא, תוכלי קצת לספר על עצמך?

שמי גומא חמיאס, בת 18 מקיבוץ כפר עזה. כרגע אני גרה בחדר משלי במלון בקיבוץ שפיים, ביחד עם כל הקהילה של הקיבוץ. עוד חודש, אנחנו אמורים לעבור למגורים הזמניים שלנו בקיבוץ רוחמה. כרגע אין שם כלום, שום דבר לא מסודר שם עד הסוף, אז אנחנו מחכים שהמקום יראה קצת יותר נורמלי, כדי שנוכל לעבור אליו.

וכשיהיה אפשר, המשפחה שלך תחזור לכפר עזה? אתם מדברים על זה?

כן, זה שיח שכל הזמן משתנה. יש ימים שבהם אנחנו רוצים לחזור, אבל יש ימים בהם הדברים שמתרחשים ברקע, כמו אירועים ביטחוניים באזור שלנו, או מחדלים ופאשלות שאנחנו מגלים שקרו בשביעי לאוקטובר, ושנאנחנו לא יכולים להיות בטוחים שהם לא יקרו שוב, שגורמים לנו לחשוב על זה שוב. מעבר לזה, כדי שנחזור צריך שהמלחמה תיגמר, שישקמו ויבנו מחדש את הקיבוץ, בינתיים כל זה לא קורה. אז כשאנחנו רואים שהדברים האלה לא זזים ומתקדמים, גם זה מערער לנו את ההחלטה. בגדול, אני אישית בוודאות רוצה לחזור לגור בקיבוץ, אם זה יהיה יחד עם המשפחה או לבד - את זה נראה בהמשך.

איך עברה עלייך השנה הזאת?

יש דברים שקשה להעביר במילים. בבוקר השביעי לאוקטובר הייתי בקיבוץ אור הנר, יחד עם משלחת של בני נוער מגרמניה שהגיעו לקיבוץ יומיים קודם. התעוררנו לקול האזעקות שהכניסו אותנו לממ"ד ובמקביל לזרימת הידיעות על המחבלים והדאגה הגדולה לחברים ולמשפחה, וגם ניסינו להרגיע את חברי המשלחת. בחמש אחר הצהריים פינו אותנו לקיבוץ

דורות. בכל הזמן הזה הייתי בקשר עם אימי ואחי שהיו סגורים בממ"ד בכפר עזה, והם עדכנו אותי בוואצאפ במה שקורה בקיבוץ ובבית שלנו, שבעצם הפך לסוג של חמ"ל של החמאס, כשהחמאסניקים מתבצרים על גג הבית בעוד אמי ואחי סגורים בממ"ד.

באותן שעות אבא שלי, שגר בחו"ל והיה בביקור בארץ למשך החגים, שמע שיש מחבלים בקיבוץ והגיע לעזור בלחימה. במהלך הלחימה הוא נפצע באורח אנוש מירי קליעים ומפיצוץ של אר פי ג'י. בשעה עשר בלילה הודיעו לי על הפציעה שלו, בדיוק בזמן שבו העלו אותנו על אוטובוס מקיבוץ דורות למצפה רמון, כדי להתרחק מאזור הלחימה. היה לי מוזר להיות רחוקה מהמשפחה והחברים בימים האלה, במיוחד שאחרי יומיים, נודע לי שחברה מאוד טובה שלי, בת הקבוצה שלי נרצחה. בהמשך התברר כי היא לא נרצחה, אלא נחטפה. יותר מאוחר היא חזרה בעסקת החטופים, אבל באותם הרגעים כשקיבלתי את ההודעה הזאת התפרקתי והבנתי שאני צריכה להגיע למלון שפיים לשם שאר חברי הקבוצה

שלי התפנו כדי להיות איתם.

איך הייתה התקופה הראשונה בקיבוץ שפיים?

בהתחלה היה הרבה בלאגן. הקהילה שלנו חוותה טבח, והרבה אנשים הגיעו ורצו לעזור לנו עם ציוד ובגדים וצעצועים, וכל מיני מענים ופעילויות שונות ואנשי טיפול שהגיעו לעזור. אבל רובם עזבו בשלב מסוים. העובדה ש"מרחב הנשימה" שהצוות של עלם הקים, המשיך לפעול וליווה אותנו לאורך כל השנה, הייתה מאוד משמעותית בשבילנו. בהתחלה, בתקופה של הלוויות והאזכרות, "המחצלת של עלם" נתנה לנו סיבה לצאת מהחדר, לשבת ולשתף את הצוות ואחד את השני בסיפורים בלתי נתפסים, וחוויות שעד עכשיו קשה לי להאמין שעברו עלינו. יכולנו לבכות ולצחוק וגם להיעזר בהם במה שצריך. הם גם דאגו לנו למנות חמות, תה ועוגיות וגם באוכל מבושל וביתי, בתקופה שבה אכלנו רק אוכל של מלון.

איך נראה קיבוץ כפר עזה היום?

יש מקומות שלא נגעו בהם, שנראים בדיוק כמו שנשארו אחרי השביעי לאוקטובר, כמו שכונת הדור הצעיר למשל שנפגעה קשה מאוד. ויש מקומות שהם כבר קצת בבניה, ויש מקומות שאתה הולך בקיבוץ ומעבר לכך שאין מכוניות ואין אף אחד שהולך בשבילים, זה נראה כאילו שום דבר לא קרה.

איפה תופס אותך בחיים המעבר מהמלון בשפיים לקיבוץ רוחמה?

זה מרגיש לי שזה קורה בדיוק בזמן הנכון. בדיוק סיימתי כיתה י"ב, סיימתי שנה של לימודים ועבודה ואני אמורה להתגייס בינואר להיות תצפיתנית. זה אומר שאני אגור ברוחמה חודש חודשיים, אוכל לסדר ולעצב קצת את הבית ואז אתגייס. עוזרת גם העובדה שאבא שלי השתחרר לאחרונה מבית החולים לאחר תקופה ארוכה של שיקום ומצבו הולך ומשתפר.

מה התחושות שלך לגבי גיוס לצה"ל, בהתייחס לביקורת על ההתנהלות של הצבא ועל כך שלא הקשיבו לאזהרות של התצפיתניות ולטענות על הפקרה?

האמת שתצפיתנית זה תפקיד שרציתי מאז שהייתי ילדה קטנה, והיינו מכינים בחגים מארזים של אוכל לתצפיתניות. כשהבנתי בשלב של המיונים שאני לא אוכל להיות לוחמת, הבנתי שאוכל להיות תצפיתנית ואפילו לשמור על הבית ליד גבול עזה. מה שקרה בשביעי לאוקטובר רק חיזק את הרצון שלי לעשות את

זה. אני מרגישה שיש עניין בזה שמישהי מכפר עזה, תחזור לדרום לתפקיד של תצפיתנית.

את יכולה לספר לנו קצת על הקהילה של כפר עזה ומה קרה לה בשנה האחרונה?

אנחנו קהילה מאוד מגובשת ומגוונת. יש אצלנו בקיבוץ שילוב של חברים בכל מיני גילאים, דתיים וחילונים ומכל העדות. כמובן שכמו בכל מקום יש גם קצת ריבים ובעיות, אבל זה לא משהו משמעותי, ובסך הכל אנחנו קהילה מאוד חזקה. אני גם חושב שהדור הצעיר של הקהילה הוא מאוד חזק והוא יוכל להמשיך את קיום הקהילה גם בעתיד.

השנה האחרונה השפיעה לא טוב על הקהילה, העובדה שכולם נאלצים להיות במקום סגור, ושפתאום נהיינו כמו קיבוץ של פעם, שלכולם יש אותו הדבר, וכולם יודעים הכל על כולם, כי גרים במקום קטן וצפוף. שאין אופציה לקחת אוויר, או לתפוס מרחב וללכת לבית שלך בשביל קצת פרטיות, ועכשיו הדלת של השכן נמצאת ממול והכל חשוף לכולם. מצד שני, בתקופה הזאת גם ראינו עד כמה הקיבוץ שלנו חזק, ובאמת עשינו בשנה הזו דברים משמעותיים מאוד (צעדת הנוער, מעורבות גדולה בתקשורת, היוזמה של טקס האבל האלטרנטיבי וגם דברים שהקיבוץ עושה באופן פנימי - הקמת קרן שיקום, התגייסות סביב טיפול ושיקום הקהילה). והכוחות האלו עלו על פני השטח, לא יודעת אם להגיד "בזכות", אבל בעקבות המאורעות של השביעי לאוקטובר.

פעם היו לנו פחדים רגילים של כל משפחה שגרה בעוטף, שאתה תלך לישון ובלילה יכנס לך מחבל הביתה. עכשיו הפחד הוא אחר, פחד מכך שהכל חוזר לשגרה ויש ציפייה שאנחנו נחזור לדרום, והכל יחזור להיות כמו שהיה ויחזרו להתייחס אלינו כאילו לא קרה כלום.

את רואה הבדלים בשנה הזו באיך שהיא השפיעה על מבוגרים לעומת על הנוער?

אני חושבת שלמבוגרים ההתמודדות הזו קשה יותר כרגע. הרבה מהמבוגרים בקיבוץ אלו אנשים שהורים שלהם בנו את הקיבוץ הזה. אז לראות כרגע את המצב של הקיבוץ, את ההרס שבתוכו ומה עובר על הקהילה זה מאוד קשה להם. אפשר גם להגיד שאנחנו הצעירים, פיתחנו מערכת חוסן עוד מגיל הגן. אנחנו בעצם גדלנו לתוך המציאות הזו מגיל מאוד קטן והם לא, כך שלהם אין את כל הכלים שאנחנו מקבלים מגיל מאוד צעיר, ולכן הרבה יותר קשה להם.

איך השנה הזו השפיעה עלייך? חברתית, לימודית רגשית?

חברתית היה לי קשה. רוב החברים שהייתי מסתובבת איתם ביום יום, הם מתיכון "שער הנגב", והם לא התפנו איתנו לשפיים. אני כן בקשר איתם, אבל נפגשת איתם פחות בגלל המרחק. לא כל כך התחברתי לנוער כאן בשפיים, אבל זה בסדר, תכף נעבור חזרה לדרום ואהיה שוב קרובה אליהם.

מבחינה לימודית זה דווקא עשה לי פלאים. בהתחלה באמת הפסדנו שלושה ארבעה חודשים של לימודים ואחר כך הכניסו אותנו לבית ספר שלא מתאים לנו, אבל אחרי שהתארגנו ביחד ונאבקנו בשיבוץ הזה, העבירו אותנו לבית הספר "חוף השרון", שבו הקצו צוות של מורים שמכוון לעבור רק איתנו, וזה באמת עזר לי מאוד. אני לא חושבת שהייתי מגיעה לאותם הישגים שאליהם הגעתי, אם לא היה לי את היחס האישי הזה ממורה שממוקד בי ושפנוי לעזור לי בכל דבר, אבל יש גם בני נוער שכל השינויים האלה, חירבו להם את השנה.

מבחינה רגשית זה מאוד לא נעים שאין פרטיות ושכולם יודעים על כל צעד שלך. למשל, אם חזרתי מאיזה מקום עם שקיות, וישר כולם באים כדי לראות מה קניתי. או שאם התלבשתי יפה ויצאתי, כולם שואלים לאן. בפעם הראשונה שחזרתי לחבר שלי אחרי פרידה, והוא בא לביקור ישר כולם אמרו "אההה חזרתם". זה לא נעים.

ומבחינה נפשית? קשיים, פחדים, קושי לישון בלילה. יש דברים כאלה?

יש פחדים אבל שונים מאלה שהיו לנו בעבר. פעם היו לנו פחדים רגילים של כל משפחה שגרה בעוטף, שאתה תלך לישון ובלילה יכנס לך מחבל הביתה. עכשיו הפחד הוא אחר, פחד מכך שהכל חוזר לשגרה ויש ציפייה שאנחנו נחזור לדרום, והכל יחזור להיות כמו שהיה ויחזרו להתייחס אלינו כאילו לא קרה כלום.

אילו דברים את חושבת שחשוב שנשים לב אליהם כשאנחנו מדברים עם בני נוער בתקופה הזאת, או מסר שחשוב לך להעביר?

אני חושבת שחייבים להיות מודעים לכמה השנה הזו השפיעה על הנוער, שיש שינוי לרעה בהתנהגות שלהם. כשמכניסים ילד בן שלוש עשרה לגור לבד בחדר במלון בלי פיקוח, זה לא טוב. אמא שלי למשל התעקשה שהחדר שאני אגור בו יהיה דלת מולה, אבל אני יודעת שלא כולם עשו את זה וזה חשוב מאוד כי ילדים צריכים פיקוח של מבוגרים.

הדבר השני הוא שאני חושבת, שכל מי שעבר את השביעי לאוקטובר חשוב שבדרך כזו או אחרת יהיה בטיפול, וזה לא המצב כרגע. רוב בני הנוער בגילי מטופלים, אבל נערים וילדים צעירים יותר, חושבים שטיפול יגרום להם להרגיש "מסכנים". אבל חשוב להסביר להם, שהם לא מסכנים, אלא שהם עברו חוויה טראומטית. הורים צריכים להבין שמה שהילד שלהם עבר זה דבר לא רגיל, גם אם הוא כאילו מתנהג נורמלי ורגיל והכל טוב איתו. חשוב שגם במערכת החינוך המורים יהיו מודעים לזה, כי יש המון שינויים בהתנהגות של הנערים בגלל שעברו חוויה מאוד קשה והם נמצאים בסביבה שהם לא מכירים, במיוחד כשיש הורים שכרגע אין להם את היכולת או הכוח לפקח על הילדים, כי הם בעצמם במצב נפשי לא טוב, או שהמשפחות התפרקו, ואז חשוב שהמורים יעשו את זה.

צריך להקשיב לנוער, זה מאוד חשוב. נערים לא אוהבים שמתנהגים אליהם כאילו הם מסכנים ולכן אתם צריכים לפנות אלינו ממקום שמדגיש כמה הם חזקים. נכון שקרה משהו קשה אבל אנחנו חזקים ואנחנו נעבור אותו יחד. אל תדברו על הנוער - תדברו עם הנוער.

אני מאחלת לנו שיחזור השקט והביטחון, שישונו כל העקורים לביתם, ויותר מכל, שהחטופים שלנו יחזרו במהרה. גם לנו קהילת כפר עזה יש עדיין חמישה חטופים בשבי: אמילי דמארי, גלי וזיו ברמן, קית' סגל ודורון שטיינבר. אנו מתגעגעים אליהם ומחכים לשובם הביתה במהרה.

עלם במלחמה

עם פרוץ מלחמת "חרבות ברזל" והבנת ממדי האירועים, נערכנו להענקת סיוע, הן לבני נוער וצעירים. בסיכון המתמודדים עם מציאות חיים מורכבת גם בימי השגרה; והן לבני נוער וצעירים. שבעבר לא נחשבו בסיכון וכתוצאה מחשיפה לטראומה ישירה ועקיפה, נכנסו באחת למעגל זה.

תוך 48 שעות מתחילת המלחמה, פעלנו לתגבר את המערך הקיים שלנו. בשותפות ובמימון משרד הרווחה, הקמנו מערך של מעני חירום מיידיים, שבשל התמשכות המלחמה, עדיין ממשיכים לתת מענה לבני נוער וצעירים. שיעודם מתמודדים עם מגוון מצוקות, כגון: שבירת רצף החיים, אובדן בני משפחה וחברים, ניתוק מהבית וממערכות תומכות בקהילה, שחיקת החוסן האישי והעורף המשפחתי, אובדן אמון ותמונת עתיד; כאשר כל אלה מתבטאים בהחרפת התנהגויות הסיכון שלהם.

המענים של עלם בתקופת המלחמה:

1. "מרחבים לנשימה" - לתמיכה בבני נוער בסיכון ובטראומה מיישבי עוטף עזה ומהצפון, במוקדי הפינוי. במרחבים אלו, צוותים קבועים של עובדים ומתנדבים, פועלים לאיתור, חיזור ויצירת קשר עם בני נוער באמצעות שיח רגשי בלתי פורמאלי, המסייע להפגת הבדידות, מאפשר עיבוד מצבי טראומה ומשבר, ונטילציה, פרטיות מבני המשפחה, תיווך וליווי לגורמי טיפול בקהילה ועוד; בשיתוף משרד הרווחה.

פעלנו ב-11 יישובים:

טבריה, ירדנית, זיכרון יעקב, נחשולים, הרצליה, שפיים, נתניה, תל אביב, ירושלים, מעלה החמישה, אילת.

כ-60 עובדים,
כ-50 מתנדבים
17 מוקדי פינוי

2. מרחבים רגשיים בבתי ספר - מרחבים בלתי פורמאליים קבועים לאיתור, חיזור, ליווי ותיווך לשירותי בקהילה, לבני נוער בתחומי בתי הספר. בני נוער אלו לכאורה נמצאים במערכת, אבל כחלק מהשלכות המלחמה, אינם מצליחים לחזור לתפקוד רגיל, ואשר חלקם מתאפיינים בהתנהגויות סיכון ועומדים בפני נשירה סמויה או גלויה; בשיתוף קרנות הביטוח הלאומי.

ביישובים:

ים המלח, טבריה, נתניה, אופקים, עכו, קריית מלאכי (שלושת האחרונים בשיתוף ביטוח לאומי)

כ-13 עובדים

3. הרחבת המענה של "עלם דיגיטל" - על מנת לעמוד בצורך האקוטי בתמיכה ייעודית ברשת ולהבטיח רציפות וזמינות לבני הנוער, פעלנו לתגבר את מצבת אנשי הטיפול בכלל הממשקים של המערך הדיגיטלי, מבחינת היקף השעות והיקף כוח האדם, בשיתוף קרנות הביטוח הלאומי.

4. מיזם "יובלים" - לאיתור, חיזור, יצירת קשר, וליווי לאחר הפניה למענים טיפוליים, של צעירים. שורדי מסיבת הנובה ומאזורי הלחימה בדרום, שאינם מטופלים. מבוסס על ניסיונה רב השנים של עלם באיתור והפעלת מרחבים בטוחים בתוך מסיבות טבע ואירועי שיא, בהם מתקיים שימוש נרחב בחומרים משני תודעה, כולל מסיבת הנובה ב-7.10.23 שבה כאמור איבדנו 3 ממתנדבי הפרויקט (פירוט בגב החוברת). בשיתוף קרנות הביטוח הלאומי, ו"יתד" - התוכנית הלאומית לצעירים. ות במצבי סיכון של משרד הרווחה.

פרויקט ארצי

3 עובדים

5. הקמת מיזם חירום במג'דל שמש והישובים הסמוכים - בעקבות נפילת הרקטה במגרש הכדורגל שגרמה למותם של 12 בני נוער, ופצעה עשרות אחרים, התחלנו להפעיל במקום מרחב קבוע שבו צוות עובדים ומתנדבים, פועל לאיתור, חיזור, ויצירת קשר עם בני נוער, באמצעות שיח רגשי בלתי פורמאלי, כדי לסייע להם לעבד את הטראומה הקשה שחוותה הקהילה הקטנה במקום; בשיתוף המועצה המקומית ומשרד הרווחה.

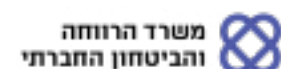

4 יישובים:
מג'דל שמש,
מסעדה, בוקעטה
ועין קיניה.

7 עובדים

המשך עבודה עם אוכלוסיית היעד הטבעית של עלם - במקביל למענים החדשים, מתחילת המלחמה, עלם ממשיכה להפעיל את המענים עבור אוכלוסיית היעד שלה שבשגרה - בני נוער וצעירים. חסרי עורף משפחתי, מנותקים ממסגרות, מצוקה והדרה, שנאלצים להתמודד עם אתגרי התקופה הנוכחית לבדם. צוותי העובדים והמתנדבים פוגשים בני נוער וצעירים. ות אלה במרכזי הנוער וברחוב, במרכזי 24/7 לטיפול ברצף הזנות, בשלטר לצעירות חסרות בית, בתכניות לבני נוער וצעירים. ות נפגעי אלימות מינית, בפרויקט לצעירות אמהות בסיכון, במרכזים ובקבוצות הטיפוליות לבני נוער פוגעים ונפגעים מינית ועוד.

תחומי הפעילות בעלם - תחום קהילה

ראשת התחום: נטי כראל

מספר מוטבים בשנה: 4,000

תחום קהילה עוסק באיתור, זיהוי וליווי בני נוער וצעירים. ות הנמצאים על רצפי סיכון והדרה, תוך יצירת מענה טיפולי-חינוכי בלתי פורמאלי המבוסס על עבודה הוליסטית, זמינה ונגישה, ועל מפגש ונוכחות פעילה ברצף מרחבי החיים של בני הנוער במטרה ליצור הזדמנויות לשינוי בחייהם וקהילתם.

אלפי בני נוער וצעירים. ות נכנסו השנה למעגל הסיכון כתוצאה מחשיפה ישירה ועקיפה לטראומות, פינוי מהבתים, שבירת רצף החיים, ועוד. הדבר מתבטא בשחיקה מתמשכת בחוסן התפקודי והרגשי שלהם ועלייה בהתנהגויות סיכון. לנוכח מצב זה, תחום קהילה מפעיל רשת מענים שנועדו לאפשר חזרה אל רצף החיים שנקטע, לייצר סביבה יציבה ובטוחה, בתוך מעטפת תוך רשותית הוליסטית.

עובדי ומתנדבי התחום מפעילים בפריסה של 28 רשויות מקומיות, את המענים הבאים:

8 מרחבים רגשיים בבתי ספר - מרחבים וולונטריים בלתי פורמאליים קבועים לאיתור, חיזור, ליווי ותיווך לשירותי בקהילה, לבני נוער בסיכון בתחומי בתי הספר. בשיתוף קרנות הביטוח הלאומי.

13 מרכזי נוער - מרכזים הפועלים בשעות אחה"צ בקהילה, ומשמשים כמרחבים בטוחים לבני הנוער, שמטרתם לסייע להם להתמודד עם קשייהם, לאפשר שילוב והסתגלות מיטיבה בקהילה ולמנוע התנהגויות סיכון. בשיתוף משרד הרווחה ומשרד החינוך.

21 ניידות "כתובת רחוב" - לאיתור בני נוער משוטטים בלילות לסיוע במצבי חירום ומשבר, יצירת קשר מתמשך של אמון, ליווי והפניה לשירותי המשך בקהילה. בשיתוף משרד הרווחה.

4 מודלים הוליסטים - הכוללים את כל רצף המענים - בית ספר, מרכז נוער ועבודת רחוב, מופעלים באשדוד, בית שמש, חולון ואופקים.

תחומי הפעילות בעלם - תחום טראומה

ראשת התחום: מאיה ברון

מספר מוטבים בשנה: 1,200

תחום טראומה עוסק בפיתוח והפעלה של תכניות לבני נוער וצעירים. הנמצאים במצבי סיכון, הדרה וקצה, כגון: מצבי ניתוק, אירועי חיים טראומטיים, העדר עורף משפחתי, אלימות, פגיעות מיניות, גילוי עריות, זנות, חסרות בית, התמכרויות ועוד.

5 מרחבי "הלב" 24/7 לבני נוער וצעירים. על רצף הזנות (חיפה, ת"א, פ"ת, דימונה ואילת), למתן מענה הוליסטי, הכולל: קליטה במצבי חירום, מזעור נזקים, לינה, יצירת קשר מיטיב עם הצוות, מיצוי זכויות, והכוונה לחיים עצמאיים. בשיתוף משרד הרווחה.

"גלגל" - מרכז לצעירות חסרות בית בירושלים, למתן מענה הוליסטי הכולל: קליטה במצבי חירום, מזעור נזקים, הפוגה מהרחוב, לינה, יצירת קשר מיטיב עם הצוות, מיצוי זכויות, והכוונה לחיים עצמאיים. בשיתוף משרד הרווחה.

"צעירות אימהות" - פרויקט לקידום, סיוע וליווי אישי, קבוצתי וקהילתי לצעירות אימהות במצבי סיכון בקהילה במטרה לצמצם ולמנוע מצבי הדרה, עוני שוליות והזנחה, ולקדם השתלבות חברתית, עצמאות ובניית סביבת חיים מיטיבה לצעירות וילדיהן.

"בית אמיתי" - מרכז יום לנערות וצעירות שחוו פגיעה מינית ממושכת בילדות, המציע ליווי אישי, מרחב תמיכה נשי, קבוצות מגוונות, סיוע במיצוי זכויות ותיווך לשירותים בקהילה. בשיתוף משרד הרווחה.

"אורשינא" - מרכז לטיפול בנערים בגילאי 13-18 שנפגעו מינית, המציע טיפול פרטני וקבוצתי, מרחב חברתי, ליווי והדרכת הורים ועזרה במיצוי זכויות. כמו כן מבצע הצוות איתור אחר נערים שנפגעו. בשיתוף עם קרנות הביטוח הלאומי.

3 מרכזי טיפול בפגיעות מיניות - לילדים ובני נוער שנפגעו או פגעו מינית, ובני משפחותיהם - תל אביב (כולל יפו ובת ים), עפולה ואזור העמקים ובני ברק. בשיתוף משרד הרווחה.

28 קבוצות טיפוליות של שירות מבחן לנוער - עבור קטינים. שנעצרו או שנפתח כנגדם תיק פלילי בגין פגיעה מינית שביצעו, והופנו לטיפול קבוצתי מטעם עלם. בשיתוף שירות מבחן ומשרד הרווחה.

תחומי הפעילות בעלם - תחום דיגיטל

ראשת התחום: יעל ורשבסקי

מספר מוטבים בשנה: **10,791 בני נוער במרחב הדיגיטל**.
מעל ל-5,512 פניות של בני נוער לצ'ט, ומעל 5,279 איתור מוקדי מצוקה ברשת.

תחום הדיגיטל עוסק בזיהוי מצוקות המאפיינות את מציאות חייהם של בני נוער וצעירים. במרחב הווירטואלי, מתן מענה טיפולי ברשת על ידי אנשי מקצוע ופיתוח דרכי פעולה חדשניות במגוון פלטפורמות דיגיטליות להתערבות, איתור, הפניה וטיפול במצבי סיכון ברשת.

מערך עלם דיגיטל נוכח באופן רציף במרחב הרשתי המורכב מפלטפורמות שונות המספקות צרכים שונים של בני נוער. הצוות מייצר סרטונים/פוסטים וחומרים המאפשרים לבני נוער לעקוב אחריהם, להזדהות עם המסרים וליצור את הקשר עם הצוותים השונים.

המערך מופעל על ידי עובדים ומתנדבים בעלי ניסיון טיפולי והתנסות בהתערבויות ברשת, בשלושה מרחבים מרכזיים:

"מערך הצאט" - אליו פונים בני הנוער, מהווה מעין "קליניקה" וירטואלית שמטרתה ליצור קשר עם בני נוער ולתת מענה למצוקות שעולות במרחב. הצאט מאפשר קשר חד פעמי או קשר מתמשך.

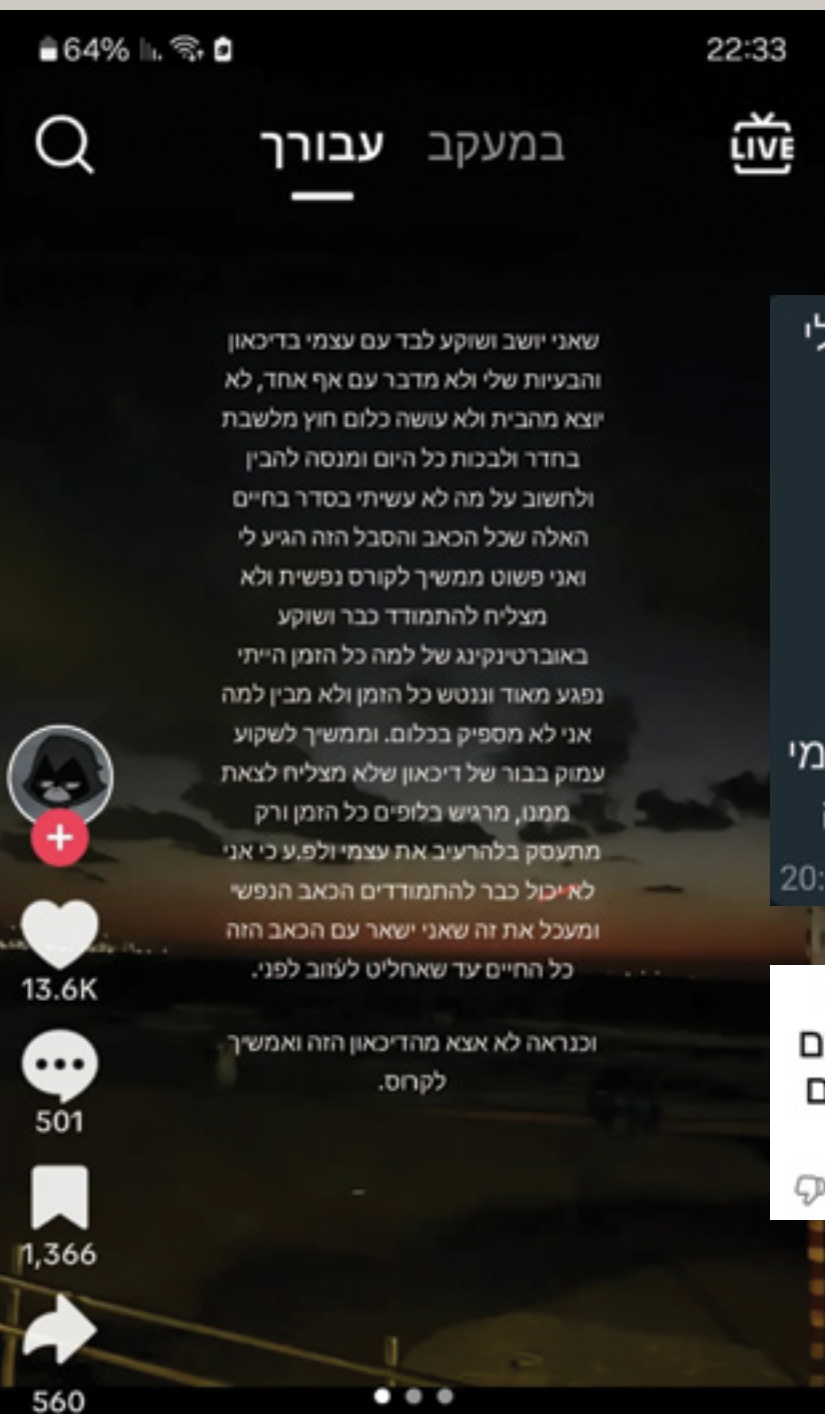
"מערך האיתור וההתערבות הראשונית" - מבצע התערבויות אקטיביות ראשוניות כמענה למצוקות שמעלים בני נוער בפלטפורמות הדיגיטליות השונות.

"מרכז התערבות מקוון" - מודל התערבות ייחודי בזום עם מטפל מקצועי ובשיתוף הורים. בסיום ההתערבות ובמידת הצורך אנו מפנים למרכזי ופתרונות קהילתיים שיכולים להמשיך ולתמוך בצרכי הנערה.

התחום פועל בשותפות ובמימון קרנות הביטוח הלאומי.

אגף קרנות

בבקשה יש מישהו שיכול לעזור לי עכשיו בדיוק אבא שלי הרביץ לי מכות ואני לא יכולה יותר לחיות בבית שלי נמאס לי אני באמת רוצה למות אני לא יודעת אם בכלל יש לכם איך לעזור לי אבל אני יודעת שאני צריכה עזרה אז רק לסיכוי הקלוש שבאמת יהיה מי שיעזור לי אני שולחת כרו הודעה

לילות רבים מהילדות שלי העברתי בצאט האנונימי שלכם. תודה שאתם ממשיכים לעזור לילדים שלא יודעים לבקש עזרה

להשיב

תחומי הפעילות בעלם - התנדבות בעלם

ראשת התחום: לאה פריזנט אדלר

ההתנדבות ההתנדבות למען בני הנוער במצבי סיכון היא לב ליבה של העשייה המקצועית בעמותת עלם. העמותה מפעילה למעלה מ-1000 מתנדבים הלוקחים חלק משמעותי בכל הפרויקטים של עלם, החל מהתנדבות ישירה עם הנוער והצעירים, וכלה בהתנדבות במטה.

כל התוכניות והמענים בעלם בנויים על סמך התפיסה ההתנדבותית, הרואה במתנדבים את הכוח היוצר, המפעיל והמניע של כל פרויקט. מתנדב בעלם הינו דמות משמעותית המאפשרת שיח נטול אינטרסים עם בני הנוער. תחום ההתנדבות בעלם מטפל בגיוס, פיתוח, הכשרה וליווי המתנדבים והמתנדבות בעמותה. רוב המתנדבים בעלם פועלים אחת לשבוע באופן קבוע ונשארים למשך שנים רבות באותו פרויקט, והופכים לחלק בלתי נפרד מהצוות המסייע לבני הנוער והצעירים.

בנוסף לכך, עלם מקיימת שיתופי פעולה מגוונים עם חברות עסקיות; חלקן בצורת התנדבות במרכזים שלנו, חלקם בעזרה טכנולוגית, במנטורינג ניהולי, אירוח מפגשים ארגוניים, קמפיינים לגיוס תרומות מהעובדים, גיוס מתנדבים קבועים, העסקת צעירים מעלם ועוד.

לאורך השנה, תחומי הפעילות השונים בעלם קיימו ערבי וימי עיון להוקרה ולהעצמת מתנדבים ומתנדבות, שתרמו למקצועיות והגבירו את תחושת השייכות והכרת התודה של הארגון לפעילותם.

אנו כואבים את הרצחם של שלושת המתנדבים, אנשי הצוות של פרויקט "אנשים טובים" במסיבה ברעים: סיגל לוי ז"ל, יונתן ריכטר ז"ל, וליאור אטיאס ז"ל, ושל יסמין בירה ז"ל, מתנדבת בפרויקט "צעירות אימהות" שנרצחה יחד עם בני משפחתה בקיבוץ בארי.

עלם כגוף ידע מקצועי

מתוקף היותה גוף ידע וותיק ומנוסה, עלם מקיימת מידי שנה כנס מקצועי לאנשי טיפול, חינוך, רווחה, שיטור, משפט, אקדמיה והציבור הרחב, המשמש מסגרת להצפת נושאים רלוונטיים לסדר היום, במטרה לעורר שיח ומחשבה, להקנות ידע וכלים ולהשפיע על מדיניות בנוגע לטיפול בבני נוער, צעירים וצעירות בישראל.

כנס עלם לשנת 2024:

מאז ה-7/10 נכנסו אלפי בני נוער למעגלי הסיכון, המצוקות החריפו ופוטנציאל הסיכון התרחב. בני הנוער מדווחים על חרפת הדיכאון והחרדה, בדידות, שימוש בסמים ואלכוהול, ועובדי הנוער מתמודדים עם טראומה משותפת, מציאות בה העובדים יחד עם הנערים חשופים במידה דומה למצב סיכוני. מצב זה הגביר את הצורך, גם בעלם וגם מחוצה לה בהכשרות, הדרכות, שיח מקצועי, שכלול ופיתוח תורות העבודה ומתן כלים להתמודדות.

השנה, עלם הקדישה את הכנס השנתי למצבם של בני הנוער בישראל בצל מלחמת חרבות ברזל, הכנס לווה גם בפרסום אסופת מאמרים בנושא, כל זאת במטרה לאפשר במה לשיח מקצועי ומפרה שיסייע לאנשי ונשות המקצוע בתחום.

העברנו **127 הרצאות** והכשרות ל-**32 מוסדות וארגונים** באמצעות **21 מרצות ומרצים**.

עלם בכנסת

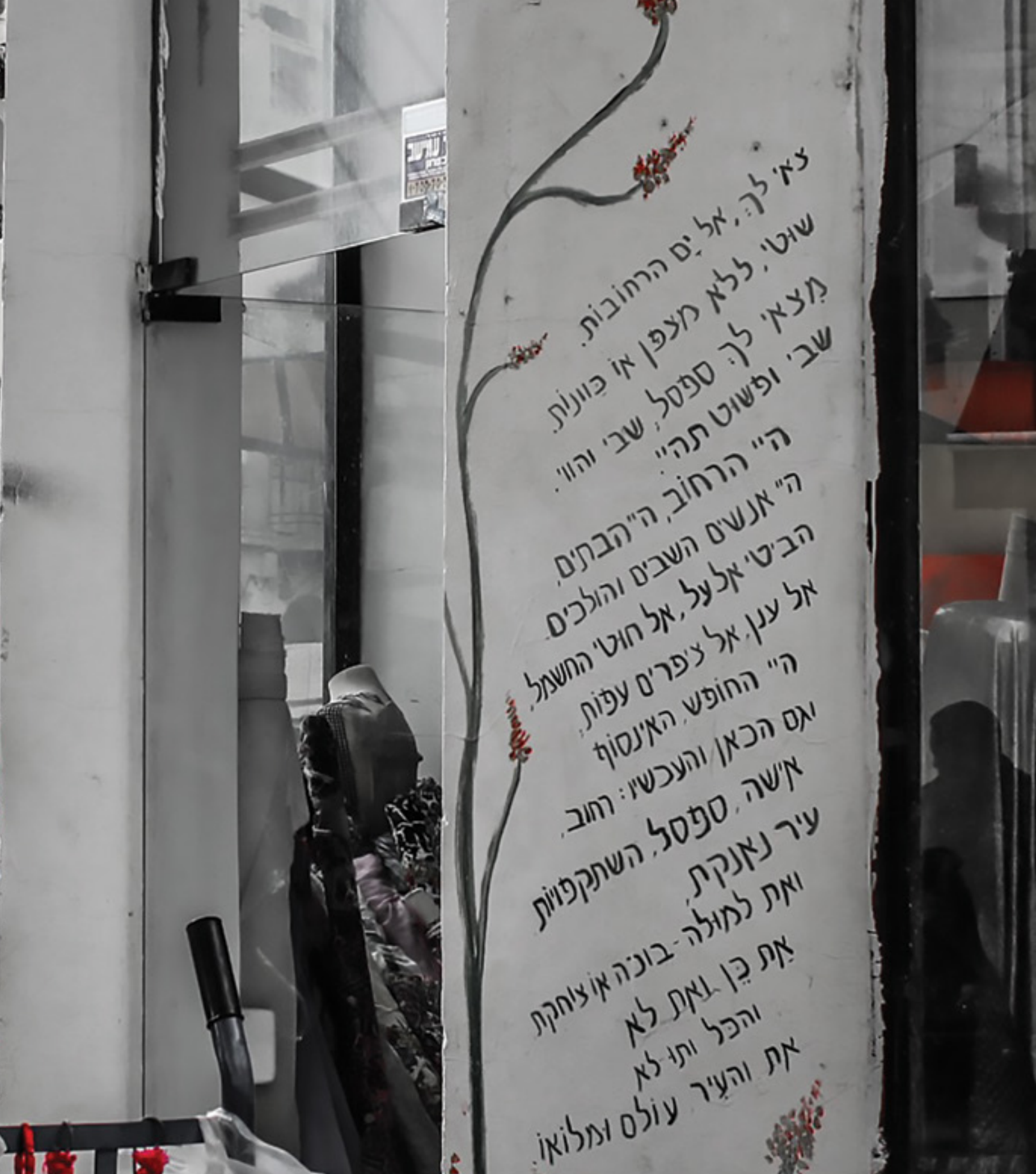
עלם פועלת להשמעת קולם של בני נוער וצעירים. בסיכון והעלאת סוגיות הקשורות למצבם על סדר היום הציבורי בישראל, לצורך קידום חקיקה הוגנת ומטיבה למען רווחתם. לצורך כך, נציגי העמותה משתתפים באופן אינטנסיבי בדיוני ועדות הכנסת, ומקיימים שיתופי פעולה הדוקים עם משרדי ממשלה, רשויות מקומיות, מוסדות ציבור וארגוני המגזר העסקי והחברתי בישראל.

במהלך השנה נציגי העמותה השמיעו את קול בני הנוער, ב-31 דיונים של ועדות הכנסת הבאות: ועדת החינוך, התרבות והספורט, הוועדה המיוחדת לענייני הצעירים, הוועדה המיוחדת לזכויות הילד, הוועדה המיוחדת למאבק בשימוש בסמים ובאלכוהול, הוועדה לקידום מעמד האישה ולשוויון מגדרי, ועדת העבודה והרווחה.

בין ניירות העמדה של העמותה שהוצגו:

1. נשירת תלמידים מפונים ממסגרות החינוך הזמניות.
2. התמודדות עם שימוש בסמים ובאלכוהול בקרב בני נוער מפונים מבתיים ניצולי טבח ה-7 באוקטובר 2023.
3. צרכים ומענים של צעירים ניצולי המסיבות בדרום.
4. תקציב המדינה להמשך המאבק באליומות כלפי נשים ובאלימות מינית.
5. תוכניות עבודה ותקצוב לשנת 2023 של רשות הצעירים ומרכזי הצעירים.
6. שותפות רב מגזרית במניעה וטיפול באלימות במשפחה.
7. אתגרי אוכלוסיית בני נוער וצעירים. בזנות, בהקשר החוק להפללת לקוחות.
8. שימוש בגז קצפות בקרב בני נוער וצעירים.
9. מערך דיור חירום בכלל וב"חרבות ברזל" בפרט.
10. צעירות אמהות במצבי סיכון והדרה

שותפים ותורמים מרכזיים

CLORE ISRAEL FOUNDATION
קרן קלור לישראל صندوق كلور لإسرائيل

ICL

Microsoft

בנק יהב
הכי משתלם בשבילך

דיסקונט

MILWAUKEE JEWISH FEDERATION

hp

ICEJ

amd docs

ELECTRA CP

JNF CANADA
RE-BUILDING ISRAEL TOGETHER

fiverr.

מנחם שלגי

Synamedia

בזק

PERMIRA FOUNDATION

קרן פשפחת
Shoshua Family Foundation

נדב גרינשפון

Chevron

קרן עזריאלי
Azrieli Foundation

ADAMA

Padagis

Greater MetroWest Partnerships Network

SCHOCKEN FOUNDATION

קרן צבינוני
TZIVONI FOUNDATION

Sepideh Makabi and Robin Nourmand

Dan and Sara Sapadin

הראל
ביטוח ופיננסים

Jaffe Family Fund of the Jewish Community Foundation

ביטוח ישיר

עיגול לטובה
ספרי קצת חשונה הריצה

The Gary Saltz Foundation

חזר

SAP

אלטשולר שחם
בית משפט
דואר • דואר • דואר • דואר

איילון

JGive

בן חורין
אלקטרוניקה

GITAMBBDO

PayBox

APPLIED MATERIALS

תודה גדולה ממשפחת עלם

Ann Bialkin and the Bialkin family Fondation

הקרן לידידות
International Fellowship of Christians and Jews

הפדרציות היהודיות
של צפון אמריקה

בנק הפועלים

גברת ומר ורדה ובעז דותן

CHECK POINT

מנדל מנדל
קרן יק, ג'וזף ומרטון מנדל
Jack, Joseph and Morton Mandel Foundation

NOVA

CHARLES AND LYNN Schusterman FAMILY PHILANTHROPIES
קרן שוסטרמן - ישראל ירי

יד הנדיב
Yad Hanadiv
ياد هناديف

EDMOND DE ROTHSCHILD FOUNDATION

קרן אדמונד דה רוטשילד

"FOUNDATION

Todd and Yadira Patkin

ALTMAN FOUNDATION

United Way

סמית
משקיעים בקהילה

WOHL LEGACY
Empowering Communities. Transforming Lives.

JEWISH FEDERATIONS OF CANADA - UJA
הפדרציות היהודיות בקנדה - UJA
FÉDÉRATIONS JUIVES DU CANADA - UJA

ujj

final

PROUD PARTNER
UJA Federation NEW YORK

Nestlé

אוכל טוב, חיים טובים

IAJF NY

הבית של דורון

Arison
קרן הפנסיה
עלום זה ארסון

Jewish Federation of Detroit

The Harry and Jeanette Weinberg Foundation

SEED THE DREAM FOUNDATION

Lenore Ruben President, American Friends of ELEM

INFINIDAT

גברת ומר אהובה ושלמה ינאי

מפעל הפיס

אב-קאפ

קרן בוקסבאום נטע (מל"ג)

משרד הרווחה והביטחון החברתי

הביטוח הלאומי
אגף קרנות

הרשות הלאומית לביטחון קהילתי

הביטוח הלאומי

לזכרם של

סיגל לוי ז"ל

יונתן שפיק ריכטר ז"ל

יסמין בירה ז"ל

ליאור חדד אטיאס ז"ל

אנשים טובים

שהעניקו סיוע בהתנדבות ובאהבה עד רגעים האחרון.
דמותם האצילית תשאר בליבנו לעד.

העמותה לנוער במצבי סיכון (ע"ר) youth in distress

עלם - העמותה לנוער במצבי סיכון

הירקון 35 בני ברק, 5120423 | טל': 03-7686666 | פקס: 03-6470319 | אתר: www.elem.org.il

משרד הרווחה
והביטחון החברתי

עמותת עלם עובדת בשותפות עם